

Green Deal Zorg 3.0 Regio Hart van Brabant

2024 - 2026 v2.5

Inleiding

De Green Deal Zorg 3.0 voor Hart van Brabant markeert een nieuwe fase in de gezamenlijke inspanningen voor een duurzame gezondheidszorg in onze regio. Deze versie bouwt voort op de successen van de vorige edities en zet zich in voor verdere verduurzaming van de zorg.

De Green Deal Zorg 3.0 richt zich op zes doe-projecten die praktische en meetbare resultaten opleveren waarbij de projecten variëren van energie-uitwisseling tot gedragsverandering en circulaire economie.

De komende 2 jaar zullen we intensief samenwerken om onze doelen te bereiken. Door kennis te delen, innovaties te stimuleren en gezamenlijk op te treden, streven we naar een gezondere en duurzamere omgeving voor iedereen in Hart van Brabant.

In Nederland is de zorgsector verantwoordelijk voor ongeveer 7% van de nationale CO₂-voetafdruk. Daarnaast is 4% van het afval en 13% van het grondstoffengebruik (metalen en mineralen) toe te schrijven aan de zorg. Door de Green Deal Zorg 3.0 draagt de sector in Regio Hart van Brabant actief bij aan het reduceren van de CO₂-uitstoot, reduceren van het gebruik van primaire materialen en daarmee het tegengaan van de klimaatverandering. Er moet een ont koppeling ontstaan tussen de toenemende zorgvraag en daaraan gerelateerde milieudruk. Het is deze koppeling die de regionale zorgsector wil doorbreken.

De zorgsector streeft naar 'duurzame zorg', wat inhoudt dat zorg klimaatneutraal wordt met minimale uitstoot van broeikasgassen en een positieve impact op de leefomgeving.

Uitgangspunten

Het uitgangspunt van deze Green Deal Zorg is het benutten van het regionale kennispotentieel en synergie door zorginstellingen en gemeenten in Regio Hart van Brabant, die samenwerken aan projecten. Deze samenwerking stelt hen in staat om beschikbare kennis en elkaars aanwezigheid in dezelfde regio optimaal te benutten. De Green Deal beoogt een bredere aanpak dan die van afzonderlijke zorginstellingen en moet meerwaarde bieden door de gezamenlijke ambities van de zorginstellingen te versterken en de doelen van de landelijke Green Deal Zorg 3.0 verder te concretiseren.

Samenwerken vanuit 'doe-thema's' die in werkgroepen/ projecten worden opgepakt en concrete resultaten opleveren. Daarbij de juiste (regionale) stakeholders betrekken. De werkgroepen kunnen een blauwdruk/ best practice van hun werkwijze leveren.

Vasthouden aan de meerwaarde van Green Deal 2.0, in lijn met de Landelijke Green Deal, maar meer gebruik maken van elkaars aanwezigheid in de regio en waar mogelijk uitdagingen regionaal oppakken in plaats van individueel. De gerelateerde doelstellingen zijn specifiek, meetbaar, acceptabel, realistisch en tijdgebonden (SMART).

Doelstellingen en resultaat

Green Deal Zorg 3.0 Doe-project:

De Green Deal Zorg 3.0 heeft als ambitie de zorgsector te verduurzamen door een breed spectrum aan duurzaamheidsinitiatieven. Er zijn afspraken gemaakt over de samenwerkingsverbanden die zijn vastgelegd tussen de betrokken partijen, waaronder zorginstellingen, lokale overheden, experts en leveranciers.

Concreet worden de volgende 6 doe-projecten uitgevoerd met onderstaande doelstellingen en beoogde resultaten:

1. Circulariteit & afval

Doel: Circulariteit in de zorgsector bevorderen door het gebruik van wegwerpartikelen (disposables) te minimaliseren en daar waar mogelijk herbruikbaar medisch materiaal te gebruiken (reusables). Daarnaast afval slim inzamelen en reststromen (laten) opwaarderen, waardoor de hoeveelheid niet-herbruikbaar afval aanzienlijk vermindert.

Resultaat: Op minimaal 1 grondstoffen/materialenstroom zoals wegwerphandschoentjes vindt 25% reductie plaats bij minimaal 2 zorgorganisaties.

2. Gedragsverandering

Doel: Het vergroten van de bewustwording en kennis over de impact van de zorg op het klimaat/milieu en de impact van klimaat/milieu op de gezondheid bij patiënten/cliënten, medewerkers en de samenleving, met als doel duurzame gedragsverandering.

Resultaat:

- 'Menukaart' met middelen om intrinsiek gemotiveerd duurzaam gedrag te stimuleren zonder de lasten van de zorgmedewerker te verzwaren.
- Minimaal 3 activiteiten die duurzaam gedrag bij medewerkers stimuleren en het effect hiervan inzichtelijk te maken.

3. Gezondheidsbevordering

Doel: Verschuiven voedselconsumptie van dierlijke eiwitten naar meer plantaardige en alternatieve eiwitbronnen met als doel de ecologische voetafdruk van de voedselproductie te verkleinen en de gezondheid van patiënten/cliënten te verbeteren.

Resultaat: Op minimaal 2 'eetlocaties' binnen minimaal 2 zorgorganisaties wordt de verhouding van plantaardig vs. dierlijk voedsel verschoven naar meer plantaardig.

4. Vastgoed (mobiliteit)

Doel: Het realiseren van een haalbare business case waarbij minimaal 1 zorglocatie energie uitwisselt met minimaal een onderneming of huishouden in de directe omgeving.

Resultaat: Een of meerdere businesscases waarbij de beschikbare energie van 1 zorglocatie wordt uitgewisseld met de directe omgeving.

5. Wet- en regelgeving:

- **A: inventariseren wet- en regelgeving vastgoedportefeuille**

Doel: Inzicht krijgen in bestaande en aankomende wet- en regelgeving m.b.t. verduurzaming van zorgvastgoed, welke investeringen dit vergt en wat dit betekent voor de kosten richting zorginstelling.

Resultaat: Overzicht van bestaande en aankomende wet- en regelgeving m.b.t. verduurzaming van zorgvastgoed en een inschatting van de benodigde investeringen. Dit is een basis om (gezamenlijk) het gesprek aan te gaan met zorgverzekeraars. Mogelijk uitwerking van 1 casus.

- **B: Inventariseren wet- & regelgeving duurzame energiebronnen**

Doel: Wet & regelgeving: Inventariseren gemeentelijke/wettelijke kaders met als doel duurzame energiebronnen uit de (directe) omgeving van zorglocaties te benutten.

Resultaat: Plan voor 1 zorglocatie voor het benutten van lokale duurzame energiebronnen, afgestemd met lokale stakeholders.

6. Medicatie:

- **A: het verminderen van medicijnresten in water**

Doel: Medicijnresten verwijderen uit restwater van zorginstelling.

Resultaat: Businesscase inclusief toezegging van stakeholders om medicijnresten te verwijderen uit het afvalwater van minimaal 1 locatie van één zorginstelling. Het plan van aanpak bevat een overzicht van de soorten en hoeveelheden medicijnresten, evenals een kostenverdeling, in overleg met het waterschap. De exacte verdeling is afhankelijk van de locatie en de (riool-)infrastructuur.

Doel: Het minimaliseren van medicijnverspilling met als doel kostenbesparing en het verminderen van de milieu-impact.

Resultaat: Een pilot bij 2 deelnemende zorginstellingen waarbij de instellingen binnen twee jaar een reductie van 25% op de inhoud van de medicatie-retourboxen behaalt.

- **B: Medicatie: het tegengaan van medicijnverspilling**

Doel: Het minimaliseren van medicijnverspilling met als doel kostenbesparing en het verminderen van de milieu-impact.

Resultaat: Een pilot bij 2 deelnemende zorginstellingen waarbij de instellingen binnen twee jaar een reductie van 25% op de inhoud van de medicatie-retourboxen behaalt.

Opmerking: Alle aanvullende informatie over de doe-projecten, zoals de voorgestelde aanpak, betrokken stakeholders en regionale meerwaarde, is te vinden in de afzonderlijke Green Deal Zorg 3.0 doe-projectdocumenten.

Uitvoering

Green Deal Zorg 3.0 bouwt voort op de fundamenteën van Green Deal 2.0 door de reeds gerealiseerde meerwaarde te behouden en deze af te stemmen op de landelijke Green Deal-initiatieven. Het initiatief zal zich richten op het bevorderen van regionale samenwerking, inclusief de voortzetting en integratie van initiatieven uit de vorige Green Deals.

In tegenstelling tot de voorgaande focus op kennisdeling, legt Green Deal 3.0 de nadruk op de regionale samenwerking door actieve projectuitvoering. De deelnemers leiden zelfstandig doe-projecten, en wisselen succesvolle praktijken uit. De doe-thema's worden gericht aangepakt met zichtbare resultaten, waarbij speciale aandacht uitgaat naar het creëren van regionale synergie.

Green Deal 3.0 streeft naar het versterken van de synergie binnen de regio door de samenwerking tussen zorginstellingen, overheid, onderwijsinstellingen, het bedrijfsleven en andere belanghebbenden. Deze brede regionale benadering levert een aanzienlijke meerwaarde op ten opzichte van de inspanningen van individuele zorginstellingen en sluit aan bij de bredere doelstellingen van de landelijke Green Deal.

Hier zijn enkele punten waarop de aansluiting met de landelijke Green Deal plaatsvindt:

Duurzaamheid en CO₂-reductie (Project *Circulariteit en afval en Vastgoed*)

De landelijke Green Deal heeft als doel om bij te dragen aan de vermindering van de CO₂-uitstoot in Nederland, met een focus op sectoren die een aanzienlijke impact hebben op het milieu, zoals de zorgsector. In lijn hiermee richt de Green Deal Zorg 3.0 zich specifiek op het verduurzamen van zorginstellingen in de regio Hart van Brabant. Dit wordt gedaan door middel van concrete doe-projecten die bijdragen aan het verminderen van de CO₂-voetafdruk van de zorg, zoals de uitgewerkte doe-projecten op het gebied van energie-uitwisseling en circulaire processen die direct bijdragen aan de landelijke doelstelling van CO₂-reductie.

Circulariteit (Project *Circulariteit & afval en Medicatie*)

Een belangrijk onderdeel van de landelijke Green Deal is het bevorderen van een circulaire economie, waarin afval wordt geminimaliseerd en materialen zoveel mogelijk worden hergebruikt. De Green Deal Zorg 3.0 draagt hieraan bij door zich te richten op het verminderen van het gebruik van wegwerpmaterialen in de zorg en het bevorderen van herbruikbare alternatieven. Door het implementeren van circulaire praktijken binnen zorginstellingen, wordt de landelijke ambitie voor een circulaire economie op regionaal niveau ondersteund en versterkt.

Samenwerking en Synergie (Diverse projecten)

De landelijke Green Deal benadrukt het belang van samenwerking tussen verschillende sectoren en regio's om de duurzaamheidsdoelstellingen te bereiken. De Green Deal Zorg 3.0 versterkt deze samenwerking door verschillende lokale en regionale partijen, waaronder zorginstellingen, gemeenten, en waterschappen, samen te brengen om gezamenlijke duurzaamheidsprojecten uit te voeren. Dit creëert synergieën die niet alleen bijdragen aan de regionale doelstellingen, maar ook aan de bredere nationale duurzaamheidsagenda.

Gezondheid en Duurzaamheid (Project Gezondheidsbevordering)

Een belangrijk aspect van de landelijke Green Deal is het erkennen van de verbanden tussen duurzaamheid en gezondheid. De Green Deal Zorg 3.0 vertaalt dit naar concrete acties door te focussen op gezondheidsbevordering via duurzamere voedingskeuzes en door het verminderen van de milieu-impact van zorgactiviteiten. Dit sluit naadloos aan bij de landelijke ambities om de gezondheid van burgers te verbeteren door duurzamere leefomstandigheden te creëren.

Wet- en Regelgeving (Project Vastgoed en Wet- en Regelgeving)

De Green Deal Zorg 3.0 werkt ook aan het inventariseren en implementeren van relevante wet- en regelgeving op het gebied van duurzaamheid in de zorgsector. Dit is in lijn met de landelijke Green Deal, die streeft naar een kader waarin duurzaamheidsinitiatieven worden gestimuleerd en ondersteund door passende wetgeving. Door deze regelgeving op regionaal niveau te implementeren en af te stemmen, draagt de Green Deal Zorg 3.0 bij aan de realisatie van de landelijke wetgevingsdoelstellingen.

De deelnemers nemen actief deel aan minimaal 1 van de 6 'doe-projecten' waarbij de deelnemers de milieubarometer en milieuthermometer in acht nemen:

Milieuthermometer Zorg

De Milieuthermometer Zorg is een certificeringsprogramma dat zorginstellingen ondersteunt bij het verduurzamen van hun bedrijfsvoering. Dit programma biedt een gestructureerd kader voor het implementeren van milieuvriendelijke maatregelen en het bevorderen van een duurzame cultuur binnen de organisatie.

De milieuthermometer heeft drie certificeringsniveaus: Brons, Zilver en Goud. Elk niveau vereist dat zorginstellingen voldoen aan specifieke criteria op het gebied van energiebeheer, afvalreductie en andere duurzaamheidsaspecten. Dit stimuleert hen om voortdurend te verbeteren en hogere milieuprestaties te behalen.

De CO₂-uitstoot is onderdeel van de milieuthermometer en de routekaart en zal op deze manier worden meegenomen in de activiteiten.

Overall afstemming

De afstemming tussen alle deelnemers van de verschillende projectgroepen wordt gewaarborgd door twee keer per jaar een (online) bijeenkomst te hebben. Dit proces bevordert transparantie en samenhang tussen de verschillende projectgroepen en de algemene projectleiding. Deze aanpak benadrukt het belang van samenwerking en communicatie voor het succes van het project.

Projectleiding

De projectleider is verantwoordelijk voor de planning en controle van alle projectactiviteiten, en daarmee voor het handhaven van de voortgang en het naleven van de tijdlijnen.

Hoofdtaken projectleider:

- **Planning & controle:** bijhouden en bijstellen van de projectplanning in overleg met de trekkers van de verschillende doe-projecten en zorgen voor naleving van de tijdlijnen.
- **Afstemming met alle lopende projecten:** bevorderen van de interacties tussen verschillende projectteams om overlappingen te voorkomen en synergie te bevorderen.
- **Sturing op andere Green Deal brede afspraken:** Toezicht houden op de implementatie van onderlinge afspraken binnen de Green Deal, en waarborgen dat deze afspraken worden nageleefd door alle betrokken partijen.
- **Verbindingen leggen binnen de regio/landelijke Green Deal:** uitbreiden van het netwerk en samenwerkingsmogelijkheden buiten de lokale context, en relaties onderhouden met regionale stakeholders.
- **Communicatie:** verantwoordelijk voor communicatie en updates naar belanghebbenden en het uitdragen van de doe- projecten.

Samenwerkingsvorm deelnemers

De samenwerking begint met een kick-off, waarbij de doe-groepen kennismaken en direct starten met het opstellen van een plan van aanpak dat volgens de **SMART-principes** wordt geformuleerd. Dit betekent dat de doelen **Specifiek, Meetbaar, Acceptabel, Realistisch, en Tijdgebonden** zijn, waardoor de voortgang helder is en er een duidelijke richting wordt aangegeven.

Bij het opstellen en uitvoeren van de doe-projecten worden de volgende voorwaarden in acht genomen:

- Ze sluiten aan op prioritaire thema's voor alle deelnemers en passen binnen de landelijke Green Deal Duurzame Zorg.
- Ze hebben een grote impact op zowel de eigen organisatie als de directe omgeving, en zijn relevant voor stakeholders.
- De projecten kunnen direct worden opgepakt, ongeacht de fase van de huidige duurzaamheidsstrategie van de organisatie.
- Ze lenen zich voor een organisatie-overstijgende aanpak, met als doel regionale samenwerking te bevorderen en een SMART blauwdruk op te stellen.
- Belangrijke stakeholders, zoals gemeenten en BOM, spelen een duidelijke en aanvullende rol in de uitvoering van deze projecten.

Tussentijds worden diverse activiteiten georganiseerd om de voortgang te waarborgen en de samenwerking te versterken:

- **Delen van projectresultaten:** Dit biedt de gelegenheid om vorderingen en succesvolle uitkomsten te presenteren en van elkaar te leren.
- **Themabijeenkomst:** Bijeenkomsten rondom specifieke thema's die relevant zijn voor de voortgang en ontwikkeling van de projecten, bedoeld om diepgaande kennisuitwisseling en discussie te faciliteren.

Bijeenkomsten van Stuurgroep, Projectgroep en Werkgroepen

Tijdens de uitvoering van de Green Deal Zorg 3.0 komt de stuurgroep, bestaande uit bestuurders van zorginstellingen en gemeenten, ieder half jaar bijeen in november en mei voor strategische besluitvorming. De projectgroep vergadert ook halfjaarlijks in oktober en april (kennisbijeenkomst) om de coördinatie en uitvoering van de verschillende doe-projecten te waarborgen.

De werkgroepen, die zich richten op specifieke thema's per doe-project, hebben elke 6 tot 8 weken overleg, met een fysieke kick-off voor de deelnemers van elke werkgroep, en daarna eventueel online.

- Stuurgroep: 2 x per jaar (november/ mei) (bestuurders)
- Projectgroep: 2 x per jaar (oktober/ april) (alle deelnemers)
- Werkgroepen: 1 x per 6 tot 8 weken, kick-off fysiek, daarna online (deelnemers per werkgroep)

Werkgroep

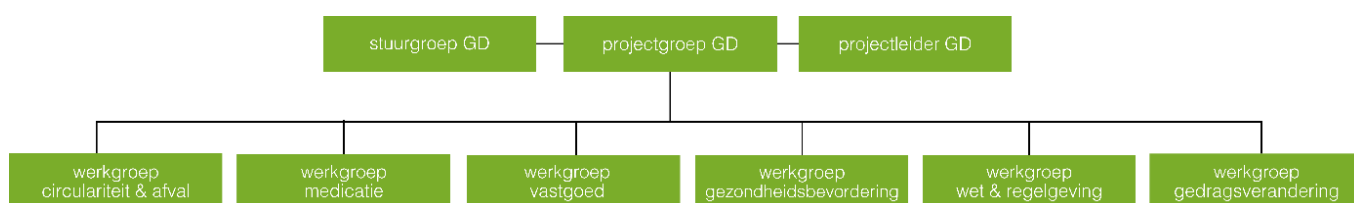
Elke werkgroep organiseert, onder leiding van hun eigen trekker, periodieke bijeenkomsten om de voortgang en uitdagingen te bespreken (zie planning). Tussentijds is de projectleider beschikbaar om ondersteuning te bieden tijdens de uitvoering van het project en om de interactie met ondersteunende organisaties te faciliteren (zie onderdeel 'Overige organisaties').

De voortgang van elk project wordt gedeeld met de leden van andere projectgroepen. Dit bevordert niet alleen transparantie maar biedt ook de mogelijkheid om potentiële samenwerkingen te identificeren en synergieën tussen verschillende projecten te verkennen.

Samengevat zien de samenstelling en hoofddoelen van de werkgroepen er als volgt uit:

- Één trekker per werkgroep + vertegenwoordigers van verschillende ondersteunende partijen;
- Opstellen SMART projectplan;
- Rapporteren voortgang aan projectleider;
- Afstemming tussen alle deelnemers middels (online) bijeenkomsten.

Organisatie & rolverdeling

In de projectvoorbereiding en -uitvoering nemen zorginstellingen het voortouw in de doe-projecten, ondersteund door gemeenten die vooral kaders stellen en kennis delen. Gemeenten bieden essentiële ambtelijke ondersteuning voor een effectieve organisatiestructuur waardoor de regionale samenwerking wordt versterkt en de efficiëntie wordt vergroot, wat uiteindelijk leidt tot verbeterde regionale duurzaamheid.

Stuurgroep

De stuurgroep van de Green Deal Gezondheidssector Regio Hart van Brabant is een samenwerkingsverband van verschillende partijen uit de gezondheidssector en regionale overheden. Deze groep is verantwoordelijk voor het aansturen en coördineren van de activiteiten die voortvloeien uit de Green Deal. De stuurgroep zorgt ervoor dat de doelstellingen en acties in lijn zijn met de afgesproken plannen en bewaakt de voortgang en resultaten van de gezamenlijke inspanningen.

Invulling stuurgroep

Aan de stuurgroep doen vertegenwoordigers van de deelnemende zorgorganisaties, gemeenten en overige stakeholders zitting nemen. De voorzitter fungeert als aanspreekpunt voor de projectleider waarbij de vertegenwoordiger schat zelf in op welke punten hij/zij in overleg gaat met de achterban; de bestuurders van de deelnemende zorgorganisaties.

De stuurgroep bestaat uit de volgende deelnemers:

- 1 vertegenwoordiger en tevens voorzitter vanuit de 10 zorgorganisaties (Raad van bestuur Libra R&A)
- 1 vertegenwoordiger van de 9 gemeenten (Wethouder gemeente Tilburg)
- 1 vertegenwoordiger van Midpoint Brabant verantwoordelijk voor duurzame economie
- 1 vertegenwoordiger van Stichting Stimular en Milieu Platform Zorgsector

Rol stuurgroep

- **Bewaken van de voortgang:** De stuurgroep houdt toezicht op de uitvoering van de Green Deal Zorg 3.0, zorgt ervoor dat de afgesproken doelen en tijdlijnen worden nageleefd en grijpt in als de voortgang dreigt te stagneren.
- **Bijsturen waar nodig:** Wanneer zich uitdagingen of vertragingen voordoen, neemt de stuurgroep beslissingen om de aanpak bij te sturen en het project terug op koers te brengen.
- **Inzetten van kennis en netwerk:** De stuurgroep heeft toegang tot een breed netwerk van experts en partners. Deze kunnen worden ingezet om knelpunten op te lossen, extra expertise binnen te halen, of om verbindingen te leggen tussen verschillende initiatieven.
- **Bijwonen van vier bijeenkomsten gedurende twee jaar:** De stuurgroep komt minimaal vier keer per jaar bijeen in de tweejarige looptijd van de Green Deal om de voortgang te bespreken, besluiten te nemen en de samenwerking tussen de partijen te versterken.
- **Strategische richting bepalen:** De stuurgroep is verantwoordelijk voor het bepalen van de strategische richting van het project en het aligneren van de doelstellingen met de bredere regionale en landelijke duurzaamheidsambities.

Deelnemers

Bij de uitvoering van de Green Deal Zorg 3.0 worden de zorginstellingen ondersteund door de gemeenten uit Hart van Brabant en andere organisaties en overheden (zie 'Overige organisaties') die hun expertise en middelen inzetten om de doelen van de Green Deal te bereiken.

De Gezondheidssector

De volgende zorginstellingen zullen deelnemen aan deze green deal: Thebe, Het Laar, Sterk Huis, Amarant, Mijzo, GGZ Breburg, Prisma, Libra Revalidatie & Audiologie, Residentie Molenwijck, RIBW Brabant en De Wever.

Voor de deelnemers uit de zorginstellingen zijn de volgende doelstellingen vastgelegd:

- **Informatieverspreiding:** Informatie over de Milieuthermometer Zorg actief delen met medewerkers, leveranciers en partners.
- **Projectgroepbijeenkomsten:** Deelnemen aan de bijeenkomsten, georganiseerde kennisbijeenkomst inclusief projectupdate door Midpoint Brabant.
- **Bestuurdersbijeenkomst:** Jaarlijks deelnemen aan de 2 bestuurdersbijeenkomst, georganiseerd door Midpoint Brabant, gekoppeld aan een kennisplatformbijeenkomst.
- **Resourcing:** Voldoende menskracht en middelen beschikbaar stellen om de afspraken voortvloeiend uit deze Green Deal adequaat en doelgericht te volbrengen.

Gemeenten Regio Hart van Brabant:

Gemeenten Dongen, Gilze en Rijen, Goirle, Heusden, Hilvarenbeek, Loon op Zand, Oisterwijk, Tilburg en Waalwijk werken gezamenlijk aan de uitvoering van de Green Deal waarbij de gemeenten elkaar versterken om de regio toekomstbestendig en duurzaam te maken.

De volgende doelstellingen zijn opgesteld voor de gemeenten om de doe-projecten te ondersteunen en te bevorderen:

- **Wet- en Regelgeving:** Gemeenten helpen zorginstellingen met het inventariseren van relevante wettelijke kaders, met speciale aandacht voor de doe-projecten.
- **Uitgangspunt bij uitoefening van taken:** Gemeenten blijven bij de uitoefening van hun taken als bevoegd gezag de afspraken van de Green Deal, het doel en de intentie daarvan, als uitgangspunt hanteren. Dit biedt organisaties de ruimte om de Milieuthermometer Zorg planmatig in te voeren.
- **Terughoudendheid bij handhaving op energietema's:** Gemeenten verzoeken de OMWB om terughoudend te zijn bij de handhaving van de energiebesparingsplicht bij organisaties in de gezondheidssector die de Green Deal ondertekenen en voldoende voortgang laten zien bij de uitvoering. Dit stimuleert deelname aan de Green Deal zonder de druk van strikte handhaving.
- **Regulier toezicht bij niet-deelnemers:** Voor organisaties die niet deelnemen aan de Green Deal of onvoldoende voortgang laten zien bij de uitvoering, blijft het reguliere toezichtregime van toepassing. Dit zorgt voor consistentie en duidelijkheid in de verwachtingen.
- **Stimuleren van verduurzaming bij woningcorporaties:** Gemeenten gaan in gesprek met woningcorporaties die verhuren aan deelnemende zorginstellingen om verduurzaming

van deze panden te stimuleren. Ambities worden vastgelegd in prestatieafspraken, wat duurzame ontwikkeling in de huursector bevordert.

De gemeenten en woningcorporaties in de regio Hart van Brabant kunnen middels groepsoverleg samenwerken op het gebied van wonen en zorg. Deze samenwerking sluit aan bij lokale ambities en afspraken, zoals in prestatieafspraken of het Convenant Wonen, waarin gemeenten en corporaties zich committeren aan het realiseren van duurzame en toekomstbestendige woonoplossingen. De verduurzaming van de zorgsector, zoals beoogd in de Green Deal Zorg 3.0, sluit nauw aan bij deze ambities. Het groepsoverleg vormt de basis voor de aanpak per zorginstelling (en locatie), waarbij ruimte blijft voor maatwerk waar nodig.

- **Betrekken van medeoverheden:** Gemeenten betrekken medeoverheden en waar nodig maatschappelijke organisaties en bedrijven bij overleg over duurzame bedrijfsvoering in de zorg. Door ervaringen te delen, wordt kennisuitwisseling en samenwerking bevordert.
- **Verduurzaming van eigen vastgoed en activiteiten:** Gemeenten zetten stappen om hun eigen vastgoed en activiteiten te verduurzamen. Waar mogelijk, delen ze ervaringen en 'lessons learned' tijdens kennisbijeenkomsten, wat bijdraagt aan een breder begrip en toepassing van duurzame praktijken.

Overige organisaties

Samenwerking met externe instanties is cruciaal voor het duurzaamheidsinitiatief binnen de zorgsector. Deze aanpak zorgt ervoor dat deelname aan het initiatief haalbaar blijft en effectief wordt ondersteund door experts van buitenaf, wat essentieel is voor een succesvolle en efficiënte implementatie. De specifieke instanties en bijbehorende rollen zijn:

Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant (OMWB)

De OMWB fungeert zowel als toezichthouder als adviseur door zorginstellingen te ondersteunen in het naleven van wet- en regelgeving op het gebied van milieu en energie, voor zover deze raakvlakken hebben met de taken van de OMWB. Dit kan betrekking hebben op vergunningverlening en het uitvoeren van milieu- en energie-inspecties om te verzekeren dat zorginstellingen voldoen aan wettelijke milieueisen. Tevens kan de OMWB adviseren over bovenwettelijke verduurzamingsmaatregelen.

Doelstelling:

- Inventariseren van geldende wet- en regelgeving; Samen met zorginstellingen wordt er in het verlengde van de voorgaande Green Deal, geïnventariseerd welke wet- en regelgeving op het gebied van energie en milieu van toepassing is. Dit stelt zorginstellingen in staat om gerichte offertes te kunnen opvragen bij marktpartijen voor de benodigde investeringen en hiermee rekening te kunnen houden bij het opstellen van strategische investeringsplannen.
- Verlenen maatwerkaanpak: Indien zorginstellingen bij de verduurzaming aantoonbaar een bovenwettelijk ambitieniveau realiseren staat de OMWB open voor een maatwerkaanpak bij de uitvoering van verplichte maatregelen waarbij het realiseren van een maximale CO₂-reductie het uitgangspunt is.
- Bijdrage aan workshops; zorginstellingen worden op verzoek geïnformeerd over wet- en regelgeving door bijvoorbeeld een presentatie te verzorgen tijdens een kennisbijeenkomst.

Vereniging Milieuplatform Zorgsector (MPZ) i.s.m. Stichting Stimular

Als kenniscentrum voor duurzaamheid in de zorg biedt MPZ-ondersteuning door expertise te delen over milieumanagementsystemen en duurzame zorgpraktijken. Ze fungeren als een brug tussen zorginstellingen en de overheid en dragen bij aan de formulering van duurzaamheidsbeleid binnen de sector.

Doelstelling:

- **Informatie en Ondersteuning;** Het bieden van ondersteuning bij het opzetten van de doe-projecten, inclusief de een nulmeting (zoals bijvoorbeeld bij het doe-project medicatie).
- **Delen van Goede Praktijken;** MPZ stelt kennis beschikbaar over effectieve duurzaamheidspraktijken binnen de zorg.
- **Hulplijn en Tools;** verstrekken van hulpmiddelen. Zie ook onderdeel 'Inhuur expertise kennispartner Stimular' als onderdeel van bijlage A.

Brabantse Ontwikkelingsmaatschappij (BOM)

BOM bevordert economische groei met een focus op duurzaamheid en innovatie. De BOM ondersteunt zorginstellingen door het financieren van duurzame projecten, het aanreiken van innovatieve technologieën en het faciliteren van samenwerkingen tussen het bedrijfsleven en zorginstellingen.

Doelstelling:

- **Ontwikkeling van Energiebesparingsconcepten;** BOM stelt haar kennis en netwerk beschikbaar om samen met partners uitvoerbare en economisch haalbare energieuitwisselingsconcepten te ontwikkelen.
- **Begeleiding van Implementatieprocessen;** BOM begeleidt de implementatie van deze concepten om de verwachte energieuitwisseling te realiseren.
- **Financiering;** Indien nodig, helpt BOM bij de structurering van de financiering en kan bijdragen aan het benodigde kapitaal via het Energiefonds Brabant.
- **Faciliteren van Samenwerking;** BOM faciliteert gezamenlijke acties tussen diverse stakeholders om synergiën en kennisdeling te bevorderen.

Waterschap de Dommel (WSD)

Waterschap De Dommel biedt expertise in het ontwikkelen van waterbeheersplannen voor zorginstellingen. Het waterschap adviseert over het verminderen van waterverbruik en het optimaliseren van processen rondom waterzuivering en afvalwaterbeheer, met een focus op de bronaanpak van medicijnresten in de zorgsector.

Doelstelling:

- **Brongerichte Aanpak voor Verwijdering van Medicijnresten;** Het implementeren van technologieën en processen die specifiek gericht zijn op het verminderen van de hoeveelheid medicijnresten in het afvalwater bij de bron, voordat het water het algemene zuiveringssysteem bereikt.
- **Samenwerking en Partnerschappen;** Het bevorderen van samenwerkingsverbanden tussen zorginstellingen, lokale overheden, en andere relevante stakeholders om gezamenlijk de doelstellingen van de Green Deal te bereiken.
- **Monitoring en Evaluatie;** Het opzetten van systemen om de voortgang van de geïmplementeerde maatregelen te volgen, inclusief het beschikbaar stellen van een

nulmeting en duidelijke doelstellingen. Dit maakt het mogelijk om de resultaten te monitoren en te evalueren, en indien nodig verbeteringen aan te brengen in de aanpak.

Opmerking: Waterschap Brabantse Delta zal wanneer nodig beschikbaar zijn voor overleg. Echter valt de verantwoordelijkheid voor waterzuivering in Hart van Brabant voornamelijk onder Waterschap De Dommel. Om die reden zal alleen Waterschap de Dommel tekenen.

Interregionale Samenwerking

Om de impact van de Green Deal Zorg 3.0 te versterken, wordt ingezet op interregionale samenwerking met strategische regio's buiten Hart van Brabant, zoals met regio Eindhoven en Breda. Deze regio's bieden waardevolle expertise en innovatieve oplossingen die aansluiten bij de duurzaamheidsdoelstellingen. Door deze samenwerking kunnen best practices worden gedeeld en gezamenlijke projecten worden opgezet, wat niet alleen de verduurzaming van de zorg in Hart van Brabant bevordert, maar ook bijdraagt aan bredere regionale en nationale doelstellingen.

Financieel

Voor het uitvoeren van een Green Deal is financiering nodig. Dit budget is noodzakelijk voor de inhuur van expertise, voor de organisatie van de kennisbijeenkomsten, de uitvoering van de Milieuthermometer in de zorginstellingen, de uren vanuit de omgevingsdienst en voor de begeleidende rol van Midpoint Brabant. Hiervoor is een begroting opgesteld (bijlage A).

Latere toetreding

Het is voor intramurale zorginstellingen te allen tijde mogelijk om op een later moment toe te treden tot de Green Deal Zorg 3.0. Het einddoel van de Green Deal en de datum waarop dit doel moet worden behaald blijft wel in stand.

Vervroegde uittreding

Een intramurale zorginstelling kan de Green Deal op ieder moment per aangetekend schrijven opzeggen met inachtneming van opzegtermijn van ten minste zes maanden, met dien verstande dat na opzegging van de Green Deal het normale handhavingsbeleid en de daaruit voortvloeiende verplichtingen direct van toepassing zijn.

Voor overige partijen betrokken bij deze Green Deal, is het mogelijk om vroegtijdig uit te treden wanneer afspraken niet worden nagekomen en de voortgang niet volgens het gestelde plan van aanpak verloopt.

Duur

De looptijd van deze Green Deal is twee jaar ingaande de datum van ondertekening. Aldus overeengekomen op <XXX oktober 2024>.

Handtekeningen

Stichting Thebe Wonen en Zorg

<Naam> – Raad van Bestuur

Libra Revalidatie & Audiologie

<Naam> – Raad van Bestuur

Mijzo

<Naam> – Raad van Bestuur

Het Laar

<Naam> – Raad van Bestuur

Amarant

<Naam> – Raad van Bestuur

Prisma

<Naam> – Raad van Bestuur

Sterk Huis

<Naam> – Bestuurder

GGz Breburg

<Naam> – Raad van Bestuur

Residentie Molenwijck

<Naam> – Directeur

De Wever

<Naam> – Raad van Bestuur

RIBW Brabant

<Naam> – Raad van Bestuur

Gemeente Oisterwijk

<Naam> – Wethouder

Gemeente Waalwijk

<Naam> – Wethouder

Gemeente Gilze en Rijen

<Naam> – Wethouder

Gemeente Dongen

<Naam> – Wethouder

Gemeente Heusden

<Naam> – Wethouder

Gemeente Goirle

<Naam> – Wethouder

Gemeente Hilvarenbeek

<Naam> – Wethouder

Gemeente Tilburg

<Naam> - Wethouder

Gemeente Loon op Zand

<Naam> - Wethouder

Omgevingsdienst Midden- en West-Brabant

<Naam> - <Titel>

Milieuplatform Zorgsector

<Naam> - <Titel>

Brabantse Ontwikkelings Maatschappij

<Naam> - <Titel>

Brabantse Ontwikkelings Maatschappij

Waterschap De Dommel

<Naam> - <Titel>

Bijlage A - Begroting Green Deal Zorg 3.0 (2024 t/m 2026)

Overzicht kosten

Procesbegeleiding, communicatie, organisatie van 4 bijeenkomsten (2 per jaar) en inhuur van expertise. De kosten worden gedragen door zorginstellingen en gemeenten uit de regio Hart van Brabant. - Procesbegeleiding: € 44.100,- - o Als procesbegeleider op te treden en derhalve de voortgang van de Green Deal Zorg 3.0 te bewaken en de samenwerking tussen de diverse partijen te bevorderen; - o Zorgaanbieders te faciliteren door het organiseren van inhoudelijke expertise over bestaande en nieuwe thema's voor een duurzame bedrijfsvoering in de zorg; - o Tweemaal per jaar een kennisplatform bijeenkomst te organiseren waarin de zorgaanbieders kennis over duurzame bedrijfsvoering kunnen vergaren en onderling delen. - o Jaarlijks een bestuurdersbijeenkomst te organiseren waarin de bestuurders van de zorgaanbieders voortgang kunnen overleggen (wordt gekoppeld aan een kennisplatformbijeenkomst); - o Themabijeenkomsten organiseren met bijvoorbeeld circulariteit & afval als thema; - o Eindrapportage totale Green Deal Zorg 3.0 project. - Communicatie en bijeenkomsten: € 5.000,- - o Out-of-pocket kosten evenementen zaalhuur, sprekers; - o Inhuur tekstschrijver nieuwsberichten. - Inhuur expertise kennispartner Stimular: € 15.875,- - o Begeleiding instellingen met bezoek of videogesprek; - o Vraagbaak verduurzamingsmaatregelen telefonisch en per email; - o Faciliteren invoering nieuwe Milieuthermometer v7. - o Inhoudelijk bijdragen aan gezamenlijke acties; - o Inhoudelijk bijdragen aan bijeenkomsten: nieuwe ontwikkelingen presenteren; - o Meedenken over het programma; - o Monitoring CO2-footprint, routekaart en doelen. - Optionele slotmonitoring voorjaar 2027: € 2.032,- - o Verzamelen input, samenstellen van rapport/presentatie. - o Bijeenkomst inclusief voorbereiding en nazorg.	€ 72.007,-
Onvoorzien	€ 5.000, -
Totale kosten (exclusief BTW)	€ 72.007, -

Dekking begroting

Gezondheidssector (expertise, monitoren & uitvoering) - € 29.828 – cofinanciering procesbegeleiding, communicatie en expertise	€ 33.504,-
- Gemeenten – Hart van Brabant € 29.828 – cofinanciering procesbegeleiding, communicatie en inhuur expertise - € 5.000 – Onvoorzien	€ 38.504,-
Totale dekking (exclusief BTW)	€ 72.007,-

Opmerkingen:

- **Facturering zorginstellingen:** Aan het begin van elk jaar zal aan alle zorginstellingen een **factuur van € 1.675** worden verstuurd, gebaseerd op een totaalbedrag van **€ 29.828** verdeeld over een looptijd van 2 jaar en 10 instellingen. Alle bedragen zijn exclusief BTW.
- **Bijdrage gemeenten Hart van Brabant:** De bijdrage van de gemeenten binnen Hart van Brabant is gebaseerd op een verdeelsleutel, waarbij de gemeente Tilburg 50% van de totale kosten draagt, wat neerkomt op **€ 14.914**. De resterende 50% wordt gelijk verdeeld over de overige 8 gemeenten, resulterend in een bijdrage van **€ 1.864,25** per gemeente. Facturering is jaarlijks aan het begin van een Green Deal periode.
- **Opmerking:** De genoemde bedragen en bijdragen zijn gebaseerd op het huidige aantal deelnemers en een verdeelsleutel tussen de betrokken partijen. Alle bedragen zijn exclusief BTW. Indien het aantal zorginstellingen of gemeenten verandert, kunnen de factuurbedragen dienovereenkomstig worden aangepast. Deze aanpassingen worden tijdig gecommuniceerd met de betrokken partijen.